

Razumevanje socialne kohezivnosti

✍ Dejan Hozjan

Vpeljevanje novih pojmov v šolski prostor zahteva sodelovanje strokovnjakov, ki konceptualizirajo socialno kohezivnost, in vzgojiteljev/ učiteljev, ki jo bodo vsakodnevno uresničevali v praksi. Pogledi slednjih so še posebej dragoceni, saj z njimi podajo jasen vpogled v razumevanje socialne kohezivnosti in stopnjo njene implementacije v praksi. S to namero je bila izvedena empirična raziskava, ki podaja odgovore strokovnih delavcev v vrtcih, osnovnih šolah in gimnazijah o razumevanju socialne kohezivnosti.

Uvod

Dvig sodobne politične zavesti o družbeni neenakosti in vzpostavitev političnega diskurza o zmanjševanju le-te vodita do vključevanja koncepta socialne kohezivnosti na področja, ki zgodovinsko niso bila primarna zanjo. Tako se pojem 'socialna kohezivnost' ne pojavlja le na področju sociologije in antropologije, ampak tudi na pedagoškem področju. Prodiranje koncepta socialne kohezivnosti na področje vzgoje in izobraževanja pa zahteva resen razmislek o njenem dejanskem pomenu in vlogi pri zmanjševanju družbene neenakosti in razvijanju pravičnosti v sodobni družbi.

Teoretično razumevanje socialne kohezivnosti

Pojem 'socialna kohezivnost' ni enoznačen, ampak se njeno razume-

vanje in vsebina spreminjata glede na različne antropološko-sociološke teoretične koncepte. Ne glede na različno razumevanje pojma socialne kohezivnosti pa ostaja izhodišče pojma enako, in sicer integracija posameznika v družbo. Razlike v razumevanju pa so pogosto odraz različne implementacije socialne kohezivnosti v praksi. Prevladujoče definicije pojma 'socialna kohezivnost' lahko razvrstimo v naslednje tri skupine:

1. Socialna kohezivnost kot družbena obveznost

Socialna kohezivnost kot "... razvijanje stabilne, sodelovalne in trajnostno usmerjene skupnosti" (Matarasso in Chell, 1998: 13). V tovrstni definiciji je moč zaznati apel k ohranjanju tistih tradicionalnih elementov, ki vodijo do nečesa 'dobrega' za skupnost in posameznika.

Tovrstno razumevanje socialne kohezivnosti od posameznika zahteva, da se odmakne od lastne individualnosti in svoje interese prilagodi potrebam družbe, predvsem njenim najšibkejšim posameznikom.

2. Socialna kohezivnost kot sinteza skupnih vrednot in občutka pripadnosti

Za razliko od predhodnega sklopa definicij je ta sklop usmerjen k nagovoru posameznika k sooblikovanju in sprejetju skupnih družbenih vrednot. "Socialna kohezivnost temelji na izgradnji skupnih vrednot, zmanjševanju družbeno-ekonomskih razlik in na splošno omogoča ljudem, da imajo občutek, da so vključeni v razvijanje skupnega dobrega in so člani iste skupnosti" (Stanley, 2001: 62). Na nek način gre za iskanje skupnih vrednot, izzivov

Foto: arhiv Vzgoja

in predvsem omogočanja enakih možnosti, kar je temelj za občutenje zaupanja in vzajemnosti med člani družbe.

3. Socialna kohezivnost kot sposobnost za skupno izvajanje aktivnosti

Zadnja skupina definicij poudarja, da socialna kohezivnost ne temelji zgolj na skupnih vrednotah in občutenju, ampak se njen pomen odraža v neposrednih aktivnostih članov skupnosti. V tem primeru je socialna kohezivnost "... stanje, v katerem je skupina ljudi sposobna skupnega sodelovanja na različnih družbenih področjih" (Ritzen, Easterly in Woolcock, 2000: 34–35). Iz zapisanega je razvidno, da je socialna kohezivnost razumljena kot zmožnost pripadnikov skupnosti, da so sposobni skupaj izvajati aktivnosti, potrebne za razvoj skupnosti.

Sodobne definicije socialne kohezivnosti se odmikajo od prve skupine definicij, ki opredeljujejo socialno kohezivnost kot posameznikovo obveznost, da sodeluje v družbi in skrbi za ranljive družbene skupine,

k drugi in tretji skupini definicij. V tem primeru je socialna kohezivnost razumljena kot notranji klic v posamezniku, da razvija empatijo do skupnosti in se je pripravljen dejavno vključiti v konkretno uresničevanje potreb skupnosti.

Empirična raziskava o razumevanju socialne kohezivnosti

Opis metodologije

V okviru projekta *Strokovne podlage za oblikovanje socialne kohezivnosti v vzgoji in izobraževanju* pod nosilstvom Pedagoške fakultete Univerze na Primorskem je bila izvedena kvantitativna empirična neeksperimentalna raziskava, katere namen je bil dobiti vpogled v trenutno stanje razumevanja socialne kohezivnosti v vrtcih in šolah (Hozjan, 2012: 134).

V raziskavi je sodelovalo 508 naključno izbranih strokovnih delavcev (vzgojiteljev, učiteljev in šolskih svetovalnih delavcev) iz 59 javnih vzgojno-izobraževalnih zavodov, in sicer 16

vrtcev, 36 osnovnih šol in 7 gimnazij (prav tam).

Rezultati raziskave

Vsem 508 anketirancem smo zastavili vprašanje, kako razumejo pojem 'socialna kohezivnost'. Odgovori anketirancev so pokazali, da je pojem 'socialna kohezivnost' obrazložilo 343 (67,6 %) anketirancev. 98 (19,4 %) anketirancev pojma ni razumelo. Ostali anketiranci pa odgovora niso podali.

Odgovori anketirancev glede na vzgojno-izobraževalni zavod nam pokažejo relativno podobnost med odgovori (Hozjan, 2012: 134). Vprašanje je bilo postavljeno 141 strokovnim delavcem v vrtcih. Pojem 'socialna kohezivnost' je obrazložilo 92 (65,2 %) anketiranih. 33 (23,4 %) anketirancev pojma ni razumelo. Dobra desetina (16 ali 11,3 %) anketirancev pa na to vprašanje ni odgovorila (n. d.: 137). V osnovni šoli so bili rezultati nekoliko bolj vzpodbudni. Pri 186 (69,3 %) od vseh 296 anketiranih je bilo moč zaznati poznavanje pojma 'socialna

Foto: Matej Hozjan

	Vrtci	Osnovne šole	Gimnazije	SKUPAJ
Poznajo pojem.	92	186	65	343
Ne poznajo pojma.	33	48	17	98
Niso podali odgovora.	16	34	16	66
SKUPAJ	141	269	98	508

Tabela: Delež odgovorov na odprto vprašanje o razumevanju pojma socialna kohezivnost v vzgoji in izobraževanju glede na vzgojno-izobraževalni zavod. Vir: Hozjan, 2012.

kohezivnost'. Pojma ni razumela slaba petina (48 ali 17,9 %). Preostalih 34 (12,8 %) pa na vprašanje ni odgovorilo (n. d.: 161). Poznavanje socialne kohezivnosti v gimnazijah se bistveno ne razlikuje od prej omenjenih skupin anketirancev. V raziskavi je sodelovalo 98 strokovnih delavcev iz gimnazij. Lastno razumevanje pojma 'socialna kohezivnost' je podalo 65 (66,3 %) anketiranih. Slaba petina (17 ali 17,3 %) pojma ni razumela. 16 (16,3 %) anketirancev pa odgovora ni podalo (n. d.: 187) (več v tabeli).

V želji po natančnejšem vsebinskem vpogledu v razumevanje socialne kohezivnosti pri strokovnih delavcih v vzgoji in izobraževanju smo v nadaljevanju raziskave odgovore kategorizirali glede na najpogosteje uporabljene ključne besede. Kategorizacija ključnih besed je pokazala, da so strokovni delavci v vzgoji in izobraževanju razumevanje socialne kohezivnosti najpogosteje pojasnjevali s termini, kot so: povezovanje, vključevanje, sodelovanje ter enake možnosti oziroma enakost (n. d.: 134) (več na grafu).

Iz odgovorov anketirancev, ki so pojem 'socialna kohezivnost' poznali, je razvidno, da je dobra polovica anketirancev (51,6 %) razumevanje pojma pojasnjevala kot povezanost na splošno: povezanost med seboj, družbena povezanost ali pa socialna povezanost. Pogosto so bile omenjene še naslednje oblike povezanosti: povezanost posameznika s skupino, šolo, okoljem; povezanost različnih skupin (glede na izobrazbo, ekonomski in družbeni status), generacij in kultur. To skupino odgovorov dobro ilustrira naslednji odgovor: "Socialna kohezivnost pomeni povezanost vseh članov: učencev, učitelja, vodstva in staršev v eno skupnost, ob upoštevanju in spoštovanju vseh in vsakogar." Povezovanje je bilo večkrat omenjeno kot izhodišče za sodelovanje pri doseganju ciljev, kot na primer: "Dosegati učne cilje." Sicer pa je bilo sodelovanje kot osrednji termin razumevanja socialne kohezivnosti omenjeno v manjšem deležu (11,3 %) (prav tam).

Dobra petina odgovorov (22,6 %) se je vsebinsko nanašala na procese vključevanja, ki pa so bili pogosto

ozko razumljeni v smislu inkluzije oziroma vključevanja posameznika v skupino. V manjšem obsegu pa se je razumevanje pojma 'socialna kohezivnost' navezovalo na sodelovanje (11,3 %) ali na enakost (9,2 %) (prav tam).

Na osnovi podrobnejšega vsebinskega pogleda ugotavljamo, da so strokovni delavci v vrtcih ter osnovnih in srednjih šolah bolj skopi s pojasnjevanjem razumevanja socialne kohezivnosti. A ne glede na to je zanimivo, da je bil pojem socialne kohezivnosti pri anketirancih pogosto razumljen v smislu povezovanja, sodelovanja, vključevanja. Slednje pa je tesno povezano z drugo in tretjo skupino definicij, ki smo ju omenili v teoretičnem delu. Tako je socialna kohezivnost razumljena kot vrednota, ki se razvija med konkretnimi dejavnostmi posameznikov, ki tvorijo določeno skupnost.

Sklep

Socialna kohezivnost pridobiva pomembno vlogo tudi na področju vzgoje in izobraževanja, saj se snovalci izobraževalnih politik zavedajo pomena, ki ga imata vzgoja in izobraževanje pri razvijanju socialnega in človeškega kapitala. Ob tem pa se je treba zavedati, da se pojem socialne kohezivnosti šele začenja integrirati v vzgojno-učno prakso. V izvedeni raziskavi se je le to odražalo v nekoliko zmanjšanem poznavanju pojma. Vendar je ob tem treba poudariti, da je bilo razumevanje pojma pri zaposlenih v vzgoji in izobraževanju tesno povezano s sodobnimi smernicami, ki zahtevajo aktivnost vseh članov skupnosti. ■

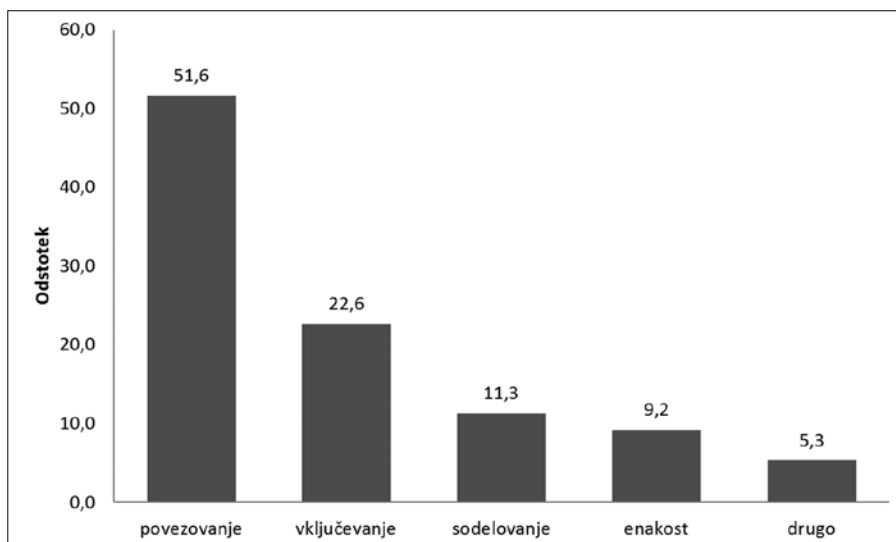
Literatura

Hozjan, Dejan (ur.) (2012): *Projekt Strokovne podlage za oblikovanje socialne kohezivnosti v vzgoji in izobraževanju. Končno poročilo*. Koper: Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta.

Matarasso, Francois; Chell, John (1998): *Vital signs – Mapping Community Arts in Belfast*. Gloucestershire: Comedia Stroud.

Ritzen, Jo; Easterly, William; Woolcock, Michael (2000): *On 'Good' Politicians and 'Bad' Policies – Social Cohesion, Institutions and Growth*. New York: Blackwell Publishers.

Stanley, Dick (2001): *Holding the Centre – What we Know about Social Cohesion*. Princeton: Princeton University Press.

Graf: Delež odgovorov na odprto vprašanje o razumevanju pojma 'socialna kohezivnost' v vzgoji in izobraževanju glede na oblikovane kategorije. Vir: Hozjan, 2012.